

Przemyt jest immanentną cechą każdej granicy państwowej i każdego pogranicza. Mimo wielu badań naukowych dotyczących terenów pogranicza polsko-słowackiego, temat przemytu jest tu praktycznie niezbadany, choć był niezmiennie ważnym elementem ich rzeczywistości. Od chwili ustanowienia w 1918 r. granicy geopolitycznej między Polską a Czechosłowacją, ludzie żyjący po obu jej stronach na terenach Podhala, Spisza, Orawy, Liptowa i Łemkowszczyzny - obszarze o surowym klimacie, nieurodzajnych glebach i bardzo słabo rozwiniętym przemyśle zaczęli ustanawiać (czy może raczej przekształcać, wznowiać i podtrzymywać) własne sieci kontaktów i interesów oraz organizować swoje życie wokół zasobów oferowanych przez granicę. Wkrótce dla znacznej części z nich stała się ona głównym źródłem utrzymania i sposobem na życie. Całe rodziny z wsi leżących po polskiej stronie granicy przekraczały ją, aby po drugiej stronie sprzedawać nabiał, lub wymieniać go na tkaniny, buty, bieliznę lub papierosy. Wielu robiło to tylko na własny użytek, niektórzy jednak stawali się zawodowcami funkcjonującymi w sieciach które swoją działalność rozwijały tu przez cały okres międzywojenny. W czasie drugiej wojny światowej, kiedy tereny te znalazły się przy granicy między Słowacją a Generalnym Gubernatorstwem, sieci te stanowiły kapitał wykorzystany w przerzucie ludzi i towarów, jak również w służbie kurierskiej Polskiego Państwa Podziemnego.

Badania nad historią przemytu i losami przemytników na przestrzeni około trzydziestu lat, tak obfitujących w dramatyczne zmiany i wydarzenia, pokażą, jak zmieniał się przemyt w zależności od kontekstu politycznego i gospodarczego. Zostaną zbadane i opisane praktyki przemytnicze ludności pogranicza polsko-słowackiego i związane z nimi zasady, tradycje oraz ich przemiany na przestrzeni czasu; struktury i zasady funkcjonowania sieci przemytniczych oraz ich przemiany; zasady i praktyki przerzutu ludzi przez granicę; relacje przemytników ze strukturami Polskiego Państwa Podziemnego; działalność i losy poszczególnych przemytników; fizyczność ustanowionej granicy i jej przemiany w latach 1918-1949 oraz przejawy władzy na granicy.

W celu jak najbardziej wszechstronnego opisanie złożonej przeszłości przemytniczej na pograniczu polsko-słowackim w analizie zostaną połączone różne perspektywy badawcze (socjologiczna, antropologiczna i historyczna). Zróżnicowanie dotyczyć będzie również źródeł pozyskanych podczas szeroko zakrojonej kwerendy archiwalnej oraz w trakcie badań terenowych przez interdyscyplinarny zespół badawczy projektu.